

STORTINGET

Grunnlovsforslag 28

(2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Kirsti Bergstø, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad

Dokument 12:28 (2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Kirsti Bergstø, Grete Wold og Birgit Oline Kjerstad om ny § 111 (om retten til bolig)

Til Stortinget

Bakgrunn

I den norske rettsstaten har staten ulike plikter som skal legge til rette for at den enkelte borger skal inneha og ha tilgang til de mest fundamentale rettigheter, noe som er avgjørende for å kunne fungere som en likeverdig borger. Rettighetene som er fastlagt i Grunnloven, dreier seg både om demokratiske rettigheter slik som stemmerett, yrings- og næringsfrihet, rettsikkerhet og materielle rettigheter som rett til arbeid og til et rent miljø som sikrer sunnhet og naturens produksjonsevne. I tillegg finnes bestemmelser om innskrenkninger i myndigheters rett til inngripen i enkeltmenneskers liv. Grunnloven pålegger staten å respektere menneskerettighetene.

Dette viser at mennesket og de menneskelige behovene står i sentrum for samfunnsbygging og de institusjoner Grunnloven fastsetter. Dette er et verdivalg for samfunnet, og dette er nedfelt i Grunnloven gjennom de ulike bestemmelsene.

De ulike plikt- og rettighetsbestemmelsene som er fastsatt i Grunnloven, må anses som det samfunnet og myndighetene mener har avgjørende betydning for å kunne ivareta både samfunnets og enkeltmenneskets interesser, og er derfor grunnleggende og nødvendige

faktorer som må være på plass for å realisere målsettingene.

Bolig er et nødvendig gode ingen i Norge kan klare seg uten. Uten et sted å bo er en ikke sikret å kunne bruke sine demokratiske rettigheter, kunne gjøre seg nytte av skole og helsestell eller ha noen form for privatliv. Bolig må ses på som en forutsetning for både å få og fungere i en jobb, ha mulighet til å stifte familie og kunne ta vare på helsa. I tillegg er klimaet så strengt i Norge at behovet for en bolig er udiskutabelt. Det er rett og slett livsfarlig ikke å ha et sted å bo.

Trygghet og likeverd for alle borgere i samfunnet forutsetter tilgang til en bolig av rimelig og nøktern kvalitet for alle. Et samfunn som ikke har nok boliger til borgere som enten varig eller i en fase av livet har dårlig råd, vil preges av store og økende sosiale forskjeller og av at økonomiske eller sosiale problemer forsterkes. Andelen personer som blir låst fast i en avmaktssituasjon med varig utestenging fra å kunne ta del i samfunnslivet på like vilkår, vil øke. Samfunnets innsats på områder som helse, omsorg og skole vil ikke fungere effektivt for personer uten bolig.

Det faktum at det i Norge i mange år har vært flere tusen bostedsløse, og at stadig flere verken har råd til å kjøpe eller leie bolig, viser at grunnleggende og elementære behov ikke blir dekket. Dette dreier seg både om et alvorlig velferdsproblem for den enkelte, et anstendighetsproblem i fordelingspolitikken og et demokratisk problem for samfunnet.

Det er uverdigg at mennesker i et av verdens rikeste og kaldeste land må bo på gata eller på hospits. Ut over samfunnets og fellesskapets ansvar for å legge forholdene til rette slik at den enkelte kan gjøre seg nytte både av sine demokratiske rettigheter og av sine sosiale rettig-

heter, ligger det en stor samfunnsinteresse i å hindre nød og uverdige levekår hos innbyggerne.

Økte forskjeller og mangel på elementære goder skaper store konflikter og sosial uro og bidrar til at samfunnets menneskelige ressurser ikke blir utnyttet.

Boligsektoren er en av de viktige infrastrukturene i samfunnet. Boligsektorens sammensetning, volum og pris bestemmer livskvalitet og levekår for den enkelte. I Norge er nesten hele boligsektoren overlatt til markedet og den enkelte. Markedet vil aldri kunne fremskaffe nok rimelige boliger til folk med dårlig råd, fordi det ikke vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt å bygge eller leie ut til en tilstrekkelig lav pris. Markedet vil ikke avspeile den reelle etterspørselen, fordi ingen priser er lave nok for dem med lavest betalingsevne.

Skal en sikre at mennesker med dårlig råd eller liten egenkapital har en akseptabel bolig, må staten og myndighetene forpliktes til å føre en sosial boligpolitikk som sikrer bolig til alle.

Bolig er et grunnleggende og helt uunnværlig gode i Norge. Derfor er det riktig at retten til bolig nedfelles i Grunnloven. Grunnloven § 110 dreier seg om retten til arbeid, et annet grunnleggende gode som anses så viktig både for den enkelte og for samfunnet at det er inntatt i Grunnloven. Retten til arbeid er avgrenset gjennom ordlyden «ethvert arbeidsdyktig menneske». For å presisere hvem som skal ha en rett til bolig, må begrepet «enhver borger» forstås slik at retten gis til alle som har lovlig oppholds-, arbeids- og bosettingstillatelse i Norge.

I og med at bolig er en materiell ting, og en gjensstand som kan fremskaffes gjennom politiske vedtak, er det mulig for staten å organisere, gi lover og på annen praktisk måte sørge for å sikre alle en bolig. Det skulle derfor ikke være tungtveiende praktiske grunner som skulle tale imot et forslag om dette. En grunnlovfesting av retten til bolig vil være et viktig bidrag til å bygge ut og forsterke det norske velferdssamfunnet og gi enkeltmennesker et vern mot å bli bostedsløse. Ulike boligløsninger kan være aktuelle. I reglene for bostøtte står det at bostøtten skal gis til personer som oppfyller kriteriene i ordningen, og at bostøtten skal gjøre det mulig å anskaffe en god, hensiktsmessig og nøktern leie- eller eiebolig som vedkommende skal ha mulighet til å bli boende i. Det vil derfor være aktuelt å gi begrepet «bolig» en definisjon som tilsvarer den en finner i reglene om bostøtten.

Forslagsstillerne fremmer to alternativer til ordlyd for den nye bestemmelsen, en som sier at hver borger har rett til en bolig, og en som sier at statens myndigheter skal sørge for at alle får oppfylt retten til en bolig. Begge formuleringer benyttes i Grunnlovens kapittel E om menneskerettighetene. Alternativene 3 og 4 dreier seg om alternative plasseringer av den nye bestemmelsen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Alternativ 1:

Ny § 111 skal lyde:

Enhver borger har rett til en bolig. Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av denne grunnsetning fastsettes i lov.

–

Kvar borgar har rett til ein bustad. Nærare føresegner om gjennomføringa av denne grunnsetninga blir fastsette i lov.

Alternativ 2:

Ny § 111 skal lyde:

Statens myndigheter skal sørge for at alle får oppfylt retten til en bolig. Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av denne grunnsetning fastsettes i lov.

–

Dei statlege styresmaktene skal sørgje for at alle får oppfylt retten til ein bustad. Nærare føresegner om gjennomføringa av denne grunnsetninga blir fastsette i lov.

Alternativ 3:

Ny § 111 a skal lyde:

[Som alternativ 1]

Alternativ 4:

Ny § 111 a skal lyde:

[Som alternativ 2]

30. september 2024

Kirsti Bergstø

Grete Wold

Birgit Oline Kjerstad

Referert i Stortingets møte 30. september 2024.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Masud Gharahkhani

president

